

Huszárik Zoltán–Krúdy Gyula Szindbád

A vágyott és a megtörtént, a külső és a reflektált valóság filmje Huszárik Zoltán *Szindbádja* is. A hetvenes évek elején, az aktív cselekvés kioltásának éveiben a *Szindbáddal* Huszárik az intenzív, dinamikus létezés visszavonásának élettapasztalatáról készít filmet (1971).

A film elbeszéléstechnikája részint követi Krúdy elbeszéléstechnikáját, de a novellákat, a kalandokat nem külön történetekként beszéli el, hanem az egyes elbeszéléseket, motívumokat kerek, egységes alkotássá építi. Csak néhány a filmben felhasznált novellák közül: *Szindbád álma*, *A hídon*, *A tetszhalott*, *Szökés az életből*, *Szökés a halálból*.

Az emlék- és halálnovellák motívumai közül a halálkép erősödik fel a filmben. Az emlékezés szomorkás boldogsága a filmbeli Szindbádot is hajtja, azonban a film kezdő és záró képsorai a halott Szindbádot láttatják, a halott Szindbád életkeresését, egyben halott életének keresését erősítik. Szindbád élete a filmen a folyamatos halál. A töredezett asszonyképek többsége egyben halálkép: a meglesett halott kislány, az öngyilkos, illetve Szindbád miatt öngyilkos nők s végül az öreg parasztasszonyok, akik betakarják, maguk közé fogadják őt.

Krúdy eseménytelen elbeszélései egyenesvonalúan építkeznek. Szindbád újabb és újabb kaland vagy emlék után néz. A novellák nem fűződnek egymásba egy nagy történet

részeiként, csak olykor-olykor folytatják egymást. A film a novellák szerkezetét is elhagyja, nem bomlanak ki a szituációk, minden töredezett. S éppen ebben egységes a film. Minden pillanat és kép szépen halad, és szépségében elhal. A filmkép természete, hogy bár múlt idejű, a vásznon jelennek érezzük. Huszárik az ellenkezőjére törekszik. Éppen azt nem szabad érzékelnünk, amit látunk: a jelent. A jelent, mert az nincs. Létezésünk a tér és idő által meghatározott, Szindbád bolyongása azonban éppen a teret és az időt hágja át. A történések sorrendje nem érzékelhető, csak azt tudjuk, hogy Szindbádhoz képest minden múlt idejű. Majmunka alakja, a hozzá való vissza-visszatérés néhol kissé feszessé teszi a filmet. Ez a jelenet kifejtettebb, mint a többi, nagyobb súlyú, de az idő szétesését ez sem akadályozza meg.

Az emlékek és a későbbi történések egymásba fordulnak, s velük a terek is (például a hajnali séta a napfényes utcában ér véget). A vágás nélküli, kamerával végigkövetett jelenet (passzázs jelenet) teljesen felszámolja a tényleges idő ritmusát. Nincs még egy film, melyben ilyen gyorsan változna az idő. A nappalok és éjszakák, az évszakok rapszodikusán követik egymást, a film mégis lassú. A változás itt nem ritmus, hanem a nemlétezés újabb és újabb kijelentése.

A szindbádi „hazugságot” is felerősíti a film. (Szindbád sajnálja, hogy többet senki nem fog neki hazudni, a helyzetek boldog mámorában ígér, de már egy másik helyzet izgatja, gyónása is áttételes, Valentin vállalja át bűneit.) Szindbád ígéretei a pillanatnak szólnak, teljesítésük megállást jelentene s a valósághoz való kötött viszonyt. De Szindbád éppen ezt veti el.

Huszárik megőrzi Krúdy hangulatát, élményvilágát, a szindbádi életkeresés problémáját. Ugyanakkor filmje Krúdy világából új világot épít. Filmjének festői, esztétizáló képi világa múlt idejű. Szindbád nosztalgizál, a film azonban nem: saját korának passzív jelene, sérült valósága tükröződik ebben a múltban.